

Gépcsaládi ünnep KÖBÁNYÁN

Tizenhat év — tízezer műszerészesterga

Az elmúlt év utolsó hónapjának közepén a Szerszámgépipari Művek Liget utcai központjába jelentést küldött a kőbányai egység gyárvezető főmérnöke. A levélben ez állt: »A SZIM Kőbányai Gyára összes dolgozóinak nevében jelentem, hogy gyárunk — az államosítástól számítva — 1964. december 19-ig legyártotta a tízezredik műszerészesterga padot. Egyidejűleg értesítem vezérigazgató elvtársat, hogy 1964. évi export kötelezettségünknek a fenti napon eleget tettünk. György Ferenc gyárvezető főmérnök.«

Zárzó és végszó

A SZIM Kőbányai Gyárának egyik kis (erre a jelzőre még majd visszatérünk!) irodájában együtt vannak a műszaki és a gyárfejlesztés vezető emberei. A tárgyalás hangulata olyan, amire a magyar nyelv nagyon találsz az azt mondja: *parázs*. A szónyegen levő téma indokolja ezt. A levegőben számok röpködnek; ezres, százezres, millió-s tételtekben. Az ember csodálkozik, hogy elérnek a helyiségben. Ha csak így ki-mondva is.

A gyárfejlesztési tervről van szó. Arról beszélnek, mi lesz majd itt 1970-ben. Az előirányzott összeg 15 millió forint. Ok már 55 milliónál tartanak, amikor belépek. Még szerencse, hogy éppen abbahagyják az értekezést.

Bognár Béla, a műszaki fejlesztési osztály vezetője ezt mondja:

— Ha ebből a javaslatból valóságos lehet a harmadik öt-éves terv végére, akkor nyugodt szívvel elmondhatjuk, hogy nemcsak a gyártmányaink, hanem a munkafeltételeink is korszerűek, kielégítőek lesznek.

Ez a mondat kitűnő zárzó-nak bizonyul az értekezlet-hez. De legalább olyan jó végszó nekem is. Nem csekélység, amit kérek: ugorjunk egyszerre nagy hirtelen huszonkét évet — visszafelé. 1970-ből 1948-ba. Arra az idő-re, amikor ez az üzem, Kőbányai Szerszámgépgyár néven teljesíteni kezdte hivatását az állami iparban.

Bognár Béla még régebből kezd. A legelején. Amikor Kemény Antal szerszámlakatos üzem alapított itt a húszas évek legvégén. Műszerészestergákat, kisebb marógépeket, asztali gyorsfűrőgépeket, sajtoló, forgácsoló és egyéb szerszámokat, készülékeket és idomszereket gyártottak.

A jelet keresem

Mindezt már csak hírből ismeri Bognár Béla, aki a székesfehérvári gépipari középiskolából épp 1948 júniusában, technikusként lépett be először a Halom utcai kapun. Akkor az üzem már Kőbányai Szerszámgépgyár-nak hívták.

A SZIM-központ igazgatási főosztályán azt mondták, hogy a nagyvállalat hét gyár-egységéből ez a kőbányai bírta legjobban az 1963-ban történt egyesülés megrázkódtatásait. A minőségi mutatók: önköltség, termelékenység, korszerűség, gazdaságosság ma is itt a legjobbak. (Bár a Székesfehérvári Köszörögépgyár az utóbbi időben erősen felzárkózott.) A minőség ellen sem volt kifogás. Az exportnál jelentkezett reklamáció változatlanul minimális. Ami már csak azért is fontos, mivel a gyár termékeinek hatvan százaléka külföldön kelt el az elmúlt esztendőben. Még egy bizonyíték erejű mondat, arra vonatkozóan, hogy így is történt: 1965-ben a SZIM Kőbányai Gyárának exportterve már 82 százalék.

Nézem a hét embert az emeleten, az irodában, nézem a hét embert a földszinti kísérleti műhelyben. Es nézem, akikkel szembetalálkozom a gyár egész területén. A jelet keresem rajtuk, amitől különbek, amitől itt jobban megy, mint másutt. Nincs fel raituk. Van köztük köpcös és szikár, van idősebb és van egészen fiatal, nők, nőtlének — emberek, munkások. Egy-szerű, két köpenyben valamennyi, mint az ország bármelyik gyárában, üzemében.

Kérdem az osztályvezetőt, talán ő már látja a különbséget. Látja. Ez a közösség nem tűrt meg hanyagságot, lazaságot maga körül. Mindenféle rendelkezés nélkül is csak azzal voltak hajlandók együtt dolgozni, aki — dolgozott. Jónéhányan közülük még az alapító szerszámlakatosok kezdték a szakmát. Májig nem felejtették el, mit nyújthat a gép az embernek, s még inkább azt, mivel tartozik az ember a gépnek. Hogy az azután »nyújtani« tudjon. És ehhez tartják magukat. És erre tanították a többieket is. Akik jó tanítványnak bizonyultak.

Érmekek — érmesek

Az EI nehéz műszerészesterga a legöregebb. A nagyapa, a 16 év alatt itt készült gépek népes családjában. Vagy talán már inkább dédapa is. Utódja, az EIN típusú, nortonszekrényes, sebességváltóval ellátott műszerészesterga 1950-ben született. És rövidesen jól megérdemelt nyugdíjba küldte a nagyapát. Ő lett a kőbányai üzem főgyártmánya.

A gépcsalád egyre gyarapodott, a gyerekek öregbítették az elődök jó hírét, dicsőségét. Az EKM-200-as aran-érmert nyert a lipcsei szerszámgép kiállításon, és tévére, az EKM, meg az EM, 250-es másolóesterga s akart a sikeres rokon ár-nakában meghúzódni. Igaz, a először hazai pályán, a Bu-pesti Nemzetközi Vásá-

szereztek érmet. Nemcsak maguknak. A tervezők közül Kasza István a Munka Erdemrend bronz fokozatát, Mikola István főkonstruktor a Szocialista Munkáért Erdem-érem kitüntetését kapta.

Az alapképlet, csupa nagy betűvel, ott fénylett a gyár marószai, köszörűsei, fűrőgép-kezelői, esztergályosai, technikusai, mérnökei előtt: envnyit nyújthat a gép, ezzel tartozik az ember. A könyvelés két oldala itt, Kőbányán egyensúlyban volt. Egyen-súlyban van. Az egyenleg stimmel.

Ezt a tényt méltányolta a baráti államok gazdasági szervezete, amely Magyarországot bízta meg a műszerészestergák gyártásával. Ez pedig — ha végiggondoljuk a részvevőket — felér egy gép-ek között vívott Európa-bajnoki címmel.

A győzelem előrelendít, de a felelősség súlyait is rakia ember és gép vállára egyaránt. Jó, hogy Kőbányán tudják ezt.

— A fejlődés késztet ben-nünket arra, hogy mindin-kább a nagy pontosságú zé-pek és köztük is a speciális célfeladatok megoldására ké-nes esztergák felé forduljon a figyelmünk — így fogalmazza meg a közeljövő feladatát Bognár Béla.

Lassú égés

+ villanó villámok

A feladatot ismerik. A visz-szahúzó erőket — érzik. Szűk a gyár. És még szűkebb lesz rövidesen. Kicsi kis építke-zés kezdődik — összesen

hat-hétmillió forintért —, de ezek a »rettenthetetlen« esztergályosok mégis fáznak tő-le. Még ha nyár derekára esik is a java. Az előírás kilenc hónap. A vállalat, a kivitelező mégis két évet jelez. (»Megáll az ember esze, hogy miért?!«) Egyetlen ajtón bonyolítani a szállítást — nyers-anyagot és kész gépet — olyan viszonyok között, ahol eddig is két régi gépet kellett kihozni ahhoz, hogy egy újat beviessenek! Baj van az öntvények minőségével is. Fő-ként az esztergaágak okoznak rengeteg galibát. Pedig a Soroksári Vasöntöde vezetői már ismerik a problémát és mindent megpróbálnak, hogy segítsenek rajta. Egyelőre mégsem megy a dolog. Épp ezért is aggódnak a kő-bányaiak az újabb terv, a fo-gaskerekék központosított gyár-tásának sikeréért. (»Szívesen leadnánk, csak!... Gazdasá-gosabb, de...«)

A műszerészestergákba va-ló fogaskereket 1966. decem-ber 31-ig itt gyártják a szom-szédban, a Liget utcai SZIM-központ földszintjén. Ugyan-ott, ahol eddig is. Ez is kény-szermegoldás ma már. Tud-ják ezt az új nagyvállalat ve-zetői is. Akik a Liget utcában székelenek. De hová menie-nek?... Egy szűkké vált, naggyá nőtt ipar kérdése ez.

A gépnek ember, az ember-nek gép, és mindkettőnek tér kell. Hely a Nap alatt. A technika száguldó fejlődésé-nek tervbe alig szorítható napjai alatt. Innen a feszült-ség, az emberi szervezet lassú égéséhez társuló villanó vil-lámok, kozmikus külsőlések, amelyek egy budapesti gyárat kiemelnek a technokrácia egyszínű homályából, és az égit löknek.

A hajtóanyag?

Még mindig a közös iránv-ba ható emberi akarat. Ami-nek ünneplésére a tízezredik műszerészesterga elkészítése sem rossz alkalom.

Csillag István